

Paul Le Blanc

## Att begripa Rysslands invasion av Ukraina

Ur [Links International Journal of Socialist Renewal](#), 6 oktober 2023. Översättning från engelska, Göran Källqvist. Lästips och bearbetning av noterna har gjorts av Martin Fahlgren.

Artikelförfattaren är en socialistisk historiker, som skrivit ett stort antal böcker och artiklar. En del av dem finns i svensk översättning på Marxistarkivet, se: [Texter av den amerikanske marxisten Paul Le Blanc](#).\*



Butja efter ryssarna lämnat staden. Foto Wikimedia

### Innehållsförteckning

Vad vänner som har fel säger – och var de har rätt.....	1
Imperialism och illusioner.....	2
Vilken sida står du på? .....	4
Ryska och ukrainska socialisters uppfattningar .....	9
Lärdomar från historien om självbestämmande .....	11
Varifrån vapnen kommer .....	13

---

\* Mer om artikelförfattaren, se [https://en.wikipedia.org/wiki/Paul\\_Le\\_Blanc\\_\(historian\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Paul_Le_Blanc_(historian))

En avgörande utveckling har fått mig att dra min uppmärksamhet bort från den framväxande klimatkatastrof som jag har varit fångslad av. Rysslands invasion av Ukraina är en betydelsefull faktor som splittrar de vänsterkrafter som jag hade hoppats skulle bli en viktig kraft i den revolutionära kampen för klimaträttvisa och människans överlevnad. På senare tid har jag träffat ryssar och ukrainare – och andra från Brasilien, Argentina och USA – som har klargjort för mig att jag inte kan undvika att ta itu med denna fråga.\*

I denna artikel ska jag försöka göra tre saker:

1. Gå igenom vad vissa inom vänstern hävdar, antingen till stöd för Rysslands invasion av Ukraina eller mot ukrainarnas svar.
2. Granska den ryska och den ukrainska verkligheten och deras åsikter om kriget; och
3. Beröra avgörande aspekter på Ukrainas motstånd mot Rysslands invasion (inklusive var vapnen kommer från).

I fotnoterna erbjuder jag källor som har påverkat min analys och som jag tror kan vara användbara för de som försöker förstå denna verklighet. Men jag är skyldig läsarna att ända från början ange min egen ståndpunkt. Detta är min grundval:

- Jag är för ett nederlag för Vladimir Putins invasion och seger för Ukrainas självbestämmande.
- Jag är mot imperialism i alla dess former – inklusive Putins invasion och NATO.
- Jag är mot kapitalismen och för att överallt ersätta den med socialismens verkliga politiska och ekonomiska demokrati: i USA, Ukraina, Ryssland, etc.

## Vad vänner som har fel säger – och var de har rätt

En del personer inom vänstern, som jag har tillgivenhet till och respekt för, uttrycker något som verkar vara en mycket klar ståndpunkt med sina rötter i beprövade formuleringar. De säger ungefär så här: vi måste gå mot krigets fasor – och det som i första hand ombesörjer dessa fasor är imperialismen, och först och främst imperialismens största representant på vår planet: de amerikanska multinationella företagen och den regering de dominerar. Regeringen eftersträvar makten i världen med hjälp av en politik av ”utlandshjälp” till marionett-regeringar, ombudskrig, subversiv verksamhet, direkta militära interventioner och hot om kärnvapenförintelse. De imperialistiska beslutsfattarna befrämjar allianser som Nordatlantiska fördragsorganisationen (NATO). Ända sedan sitt grundande har NATO använts för att gynna imperialismens intressen på bekostnad av Sovjetunionen, och efter dess kollaps Ryssland. USA-imperialismen är ansvarig för invasionen av Ukraina, som inleddes som ett försvar av Rysslands säkerhet inför dessa hot.

Vissa av dessa vänner fortsätter med att säga att de inte är för Putins invasion av Ukraina, att den var ett fruktansvärt misstag och borde motarbetas. Men de är inte heller för att ukrainarna gör motstånd mot den med vapen. Istället borde det bli förhandlingar.

Man kan hävda att förhandlingar under dessa omständigheter (militär invasion utan något ukrainskt motstånd) skulle leda till att Putins regering i stort sett får som den vill. För en del vänner är detta okej. Det beror enligt deras uppfattning på att: (a) den ukrainska regeringen mer eller mindre är en täckmantel för USA-imperialismen; (b) det så kallade ukrainska

---

\* Jag vill tacka följande personer för deras medverkan i att hjälpa/övertala mig att tänka igenom det jag för fram här: Jorge Altamira, Ilja Budrajtskis, Ana Cristina Carvalhaes, Michael Drohan, Russ Fedorka, Federico Fuentes, Ginny Hildebrand, Harvey Holtz, Flo Menezes, Hanna Perechoda, Ashley Smith, Mike Taber och Thomas Twiss. Dessa vänner och kamrater håller inte nödvändigtvis med om allt jag säger här – precis som alla i väldigt mycket är oeniga med varandra.

”motståndet” är fullt av fascistiskt sinnade nationalisterna och mordiska nynazister; och (c) Ukraina historiskt är en del av Ryssland, inte en legitim självständig nation.

Inte alla de vänner jag talar om har alla uppfattningar som skisseras ovan. Men alla är överens om något som jag också menar är helt riktigt: imperialismens centrala roll för världspolitiken och att de som tror på socialism och demokrati – folkets makt över vårt ekonomiska och politiska liv – måste gå mot den.

## Imperialism och illusioner

USA-imperialismen är en verklighet i vår värld. Det har varit så sedan 1890-talet, även om man även kan göra gällande att det har varit fallet sedan 1790-talet. (Med *imperialism* syftar jag på en militär och/eller politisk och/eller ekonomisk expansion utöver sitt eget lands gränser i syfte att säkerställa sin egen ekonomiska välbefinnande, inklusive att säkra sig marknader, råvaror och investeringsmöjligheter.) Alltför många personer i USA – inklusive en del inom vänstern – verkar oklar om denna verklighet men vi kan varken förstå vår historia eller världen kring oss utan hålla detta klart i fokus.<sup>1</sup>

Men om det är allt vi ser, så missar vi viktiga verkligheter. Min förståelse av imperialismen är särskilt påverkad av Vladimir Iljij Lenins och Rosa Luxemburgs arbeten (som delvis kompletterar och delvis skiljer sig från varandra). Ingen av dem ansåg att imperialismen representerades av ett enda ondskefullt land, utan istället av alla vår epoks länder – som förtrycks av ”stormakternas” konkurrerande och stridande eliter – och att den återspeglade den globala ekonomins kapitalistiska dynamik. Både Lenin och Luxemburg insåg att imperialismen verkade på olika sätt, beroende på de olika ländernas särdrag, och väldigt mycket inklusive både USA och Ryssland. Så är det även idag.<sup>2</sup>

Vad detta innebär avseende den rysk-ukrainska konflikten rör många delar. Ett av den amerikanska utrikespolitikens viktigaste verktyg – och det som många av oss skulle kalla ett centralt imperialistiskt verktyg – är NATO. Det är en militär allians som bildades 1949 för att stoppa och pressa tillbaka de hot mot kapitalistiska intressen som Sovjetunionen och möjliga revolutionära uppror utgjorde. Ett annat verktyg för kapitalistisk expansion och stabilitet har varit Europeiska unionen (EU). Både NATO och EU finns med i en skarpsinnig analys som utvecklats av den politiska vetenskapsmannen John Mearsheimer, en inflytelserik kritiker av den senaste amerikanska utrikespolitiken. Han påstår att ”vi [amerikanska beslutsfattare] med

<sup>1</sup> Klassiska verk som beskriver denna imperialistiska verklighet innefattar: Scott Nearing och Joseph Freeman, *Dollar Diplomacy, A Study in American Imperialism*, New York: Monthly Review Press, 1966; William Appleman Williams, *The Tragedy of American Diplomacy*, 50th Anniversary Edition, New York: W. W. Norton, 2009; Harry Magdoff, *Imperialism: from the Colonial Age to the Present*, New York: Monthly Review Press, 1978 [på svenska finns [Imperialismens politiska ekonomi](#)]; William Blum, *Killing Hope: US Military and CIA Interventions since World War II*, Updated Edition, London: Bloomsbury Academic, 2022. Bland de som spårar det tillbaka till 1790-talet finns: Kenneth Bowling, [American Empire and the Nation's Founding](#), C-SPAN, 10 september 2016; Richard N. Van Alstyne, *The Rising American Empire*, Second Edition, New York: W. W. Norton, 1974; William Appleman Williams, *Empire as a Way of Life*, New York: Oxford University Press, 1982.

<sup>2</sup> De flesta marxister är överens om att dagens Ryssland är imperialistiskt, se t ex Michael Pröbsting, [Rysk imperialism och dess monopol](#) (januari 2023) och Markus Lehner, [Varför Ryssland är en imperialistisk makt](#) (juli 2023). Till de som förnekar detta hör argentinarerna Claudio Katz som argumenterat för sin uppfattning i en artikelserie: [Is Russia an Imperialist Power? Part I: Non-hegemonic gestation](#), [Is Russia an imperialist power? Part II: Lenin's legacy](#), [Is Russia an imperialist power? Part III: Continuities, reconstructions and ruptures](#) och [Is Russia an imperialist power? Part IV: Benevolent glances](#), på *LINKS: International Journal of Socialist Renewal*. Pröbsting har tagit upp debatten med Katz. Här först en intervju med honom (gjord av Federico Fuentes), [Imperialism, Great Power Rivalry, and Revolutionary Strategy in the Twenty-First Century](#) *LINKS: International Journal of Socialist Renewal* (1 september 2023), och här är två av hans artiklar där han polemiserar mot Katz, [Russia: An Imperialist Power or a "Non-Hegemonic Empire in Gestation"? A reply to the Argentinean economist Claudio Katz](#) (aug 2022) och ["Imperie-ism" vs en marxistisk analys av imperialismen](#). Se även Federico Fuentes intervju med John Smith, [Twenty-first Century Imperialism, Multi-Polarity, and Capitalism's "Final Crisis"](#), *LINKS: International Journal of Socialist Renewal*, 1 augusti 2023.

tiden ... har ryckt fram för att inkludera Ukraina i väst, för att göra landet till västvärldens bålverk vid Rysslands gräns”. Han tillade att ”detta innefattar mer än bara NATO:s expansion. Expansionen är central för strategin, men inbegriper även EU:s expansion, och också att förvandla Ukraina till en proamerikansk liberal demokrati, och ur Rysslands synvinkel är detta ett existentiellt hot.”<sup>3</sup> Det pekar på viktiga (men inte alla) aspekter hos verkligheten.

Mearsheimer konstaterar att USA:s maktelit ibland har hamnat i en liknande situation, och att den ”under kalla kriget störtade demokratiskt valda ledare på det västra halvklotet eftersom vi inte var nöjda med deras politik. Det är så stormakter betar sig.” (Alla ”vi” är förstås inte en del av makteliten – men det är en annan fråga.) Mer än en gång avvisar Mearsheimer beteckningen ”imperialism”, och föredrar begreppet ”stormaktspolitik”, men för en del av oss är det i grund och botten samma sak. Hursomhelst hävdar han att Putin är för att Ryssland ”åtminstone tar Donbass [Donetsbäckenet] och kanske lite mer territorium och östra Ukraina, och för det andra vill han installera en prorysk regering i Kyiv, en regering som är i linje med Moskvas intressen.”

Mearsheimer gör inga anspråk på att vara någon sorts marxist eller socialist. Han undviker att hänvisa till klasskillnader och klasskonflikter i länderna, och blandar ihop alla klasser med de specifika ländernas regeringar. Han godtar också fullständigt ”stormakternas” rätt att få det på sitt sätt: ”I en perfekt värld vore det underbart om ukrainarna var fria att välja sitt eget politiska system och välja sin egen utrikespolitik”, kommenterar han. ”Men i den verkliga världen är det inte genomförbart. Ukrainarna har ett eget intresse av att ta det ryssarna vill ha av dem på största allvar. De löper stora risker om de stöter bort ryssarna på något grundläggande sätt.”

Fredsaktivisterna Medea Benjamin och Nicholas J S Davies representerar en inriktning och ett värderingssystem som är annorlunda än Mearsheimers. Men i sina konkreta ansträngningar att förstå konflikten mellan Ryssland och Ukraina upprepar de en bedömning av Noam Chomsky som ligger i linje med Mearsheimers slutsatser – att konflikten innebär ”brottslighet och dumhet från Kremls sida, och allvarliga provokationer från USA:s sida”. Denna bedömning är ytterst giltig. Benjamin och Davies fortsätter och ställer följande frågor: ”Kunde Putin verkligen tro att Rysslands själva existens var så omedelbart hotad att en invasion var det enda svaret? Kunde västledarna verkligen tro att Ukrainas rätt att ansluta sig till NATO och återinföra sin suveränitet över Donbass och Krim var något att äventyra miljontals liv för, eller riskera ett kärnvapenkrig?” De avslutar:

Personer i väst som stöder oändliga vapenleveranser till Ukraina hoppades ärligt att de försvarar Ukrainas frihet och självständighet. Men att uppmana ukrainarna att fortsätta kämpa tills de vann en fullständig seger över Ryssland och återerövrade Krim och Donbass kunde bara leda till massiva ukrainska dödsfall och lidande, och ett farligt ombudskrig mellan supermakter med kärnvapen som hotade allas liv på jorden.<sup>4</sup>

Benjamin och Davies lägger inte fram något förslag till fred, men slutsatsen av det de säger verkar uppmana till en förhandlingskompromiss mellan supermakterna, i linje med den ”stormaktsanalys” som Mearsheimer erbjuder. Men jag tror att deras analys innehåller tre illusioner:

<sup>3</sup> Detta och de följande citaten av Mearsheimer har tagits från Isaac Chotiner, [Why John Mearsheimer Blames the U.S. for the Crisis in Ukraine](#) (intervju), *New Yorker*, 1 mars 2022. Ytterligare information om den verklighet Mearsheimer anspelar på finns i Ronald G Suny, [Ukraine War Follows Two Decades of Warnings That NATO Expansion into Eastern Europe Could Provoke Russia](#), *The Conversation*, 22 februari 2022. [Se även lästipsen om Mearsheimer och ”realisterna” allra sist nedan]

<sup>4</sup> Medea Benjamin Nicholas J S Davies, *War in Ukraine: Making Sense of a Senseless Conflict*, New York: OR Books, 2022, s 149. För kritiska recensioner av denna bok, se David Finkel, [Making Sense of a Senseless Conflict in Ukraine?](#), *Counterpunch*, 23 december 2022, och Carl Mirra, [Tankar om en tanklös bok om kriget i Ukraina](#).

- För det första likställer de, precis som Mearsheimer, Putins regim med Ryssland i sin helhet – men det tror jag är en fruktansvärd illusion.
- För det andra antar de (i tydlig motsats till Mearsheimer) att Putin överdriver hotet mot sin regim – men jag tror att hans farhågor är välgrundade.\*\*
- Slutligen verkar de tro att ukrainarna fortsätter att kämpa mot invasionen på grund av att ”vi” uppmanar dem att göra det – men jag tror inte att ukrainarnas utfästelser att fortsätta kämpa är resultatet av att någon driver på dem. Det kommer naturligt.

Utöver dessa illusioner skulle man kunna hävda att det finns tvivelaktiga etiska bedömningar invävda i deras analys. En är att ”vi” (eller makteliterna i Ryssland och USA) har rätt att avgöra (eller förhandla om) vad som ska hända eller inte hända med miljontals andra som bor i främmande länder. Konsekventa förespråkare av verklig demokrati (inte att blanda samman med låtsasdemokratisk vältalighet) skulle inte hålla med. De skulle insistera på att folket har rätt att forma sin egen framtid – vilket innebär rätten att kämpa för självbestämmande. Dessa frågor analyseras nedan.

## Vilken sida står du på?

Jag borde klargöra en sak. När jag talar om vänner i denna artikel talar jag om personer till vänster som är för innebörden i den gamla parollen ”All makt åt folket”: ekonomisk och politisk demokrati, ett klasslöst samhälle med frihet och rättvisa åt alla, och ett fritt och jämlikt samhälle. Putin är inte en av dessa vänner. Han är en självutnämnd fiende till vänstern. Han har inte Karl Marx eller Luxemburg eller Lenin som utgångspunkter. Han har sedan länge varit framträdande förknippad med det Allryska politiska partiet, allmänt känt som Förenade Ryssland, som identifierar sig som konservativt. Inte heller är han positiv till idealen hos demokrater som Tom Paine, Abraham Lincoln eller Frederick Douglass. Även om han har försökt ge sitt styre en demokratisk fernissa med det som har kallats ”hanterad demokrati, finns det inget som liknar ”folk-makt” i det sätt på vilket hans regim fungerar.<sup>5</sup> Putin är öppet och helt igenom antikommunistisk, och ansluter sig öppet till ideologier och filosofier från extrema, auktoritära konservativa personer som var framträdande i det tsaristiska Ryssland.<sup>6</sup>

Deras ideal var: ortodoxi, envælde och nationalitet. Med ”ortodoxi” menade de den ryska ortodoxa kyrkans herravælde. Med ”envælde” menade de en despotisk regim som inte står ut med några utmaningar mot sin makt och använder brutalt våldsamma kosacker och andra förtryckande styrkor för att skrämja kritiker och krossa alla verkliga meningsskiljaktigheter. Med ”nationalitet” menade de ett enormt imperiums aggressiva makt (de med avvikande mening kallade det ”ett fängelse för nationer”), där alla etniska grupper skulle överge sina speciella kulturer och språk och istället anta ett enat Storrysslands kultur och språk.

Analytiker har pekat på hur olika extrema höger-teoretiker, som Vladislav Surkov och Alexander Dugin, och den sedan länge döde reaktionären Ivan Iljin, har påverkat Putins tänkande och politik. Deras extrema nationalism verkar luta åt en rysk version av fascismen. Andra har hävdade att det är överdrivet. Men det går inte att förneka att Putins politiska

---

\*\* Men snarare än NATO:s närvaro, handlar enligt min uppfattning det främsta hotet om att Ukraina rycks bort från Ryssland [dvs avlägsnas från Rysslands intressesfär].

<sup>5</sup> Matthew Gibson, [The Essence of Putin's Managed Democracy](#) (sammanfattning), Carnegie Endowment for International Peace, 8 oktober 2005; Martin Russell, [Russia: Political Parties in a "Managed Democracy"](#), European Parliament, Membership Research Service, december 2014; Maxim Trudolyubov, [Putin's Managed Democracy Falts](#), Russia File, Kennan Institute, 27 september, 2018.

<sup>6</sup> Michel Eltchaninoff, *Inside the Mind of Vladimir Putin*, London: Hurst & Co., 2018; Andrei Kolesnikov, ”The End of the Russian Idea: What It Will Take to Break Putinism's Grip”, *Foreign Affairs*, september/oktober 2023; Santiago Zabala, Claudio Gallo, [Putin's Philosophers: Who Inspired Him to Invade Ukraine?](#), *Aljazeera*, 30 mars 2022.

tänkande och politik ligger mycket långt åt höger i det politiska spektrumet. När man betänker Putins detaljerade förklaringar av invasionen av Ukraina är det också uppenbart att en central faktor för honom inte bara är att försvara Ryssland mot möjliga NATO-anfall (drivkraften i kortare förklaringar), utan istället det Lenin kallade en ”storrysk chauvinism”, nämligen hans åsikt att Ukraina historiskt är oskiljaktigt från Ryssland.<sup>7</sup>

Många människor, inklusive en del inom vänstern, verkar oklara över denna verklighet, och blandar ibland ihop Putins regim med sovjetperiodens självutnämnda vänsterregimer. Putin har aldrig låtsats leda en vänsterregim. Han är den del av den högerauktoritära trenden, ofta med en populistisk yta, som har blivit så vanlig i dagens värld. Den ryske socialisten Ilja Budrajtskis varnar angående Putins invasion av Ukraina: ”En seger för Putin skulle stärka andra reaktionärer som Trump och yttersta högern i sin helhet.”<sup>8</sup>

Det finns en annan punkt som vi måste vara klara över: kapitalismen genomslagskraft inom världspolitiken. Kapitalismen behärskar förvisso USA, men den dominerar också i världen. Slutet på kalla kriget och att ”globaliseringen” har segrat har gjort detta sannare än någonsin. Och på många sätt går det inte att skilja från konflikten mellan Ryssland och Ukraina. I och med Sovjetunionens kollaps blev en liknande variant av kapitalism förhärskande i både Ryssland och Ukraina. Bådas ekonomi har privatiserats och givit upphov till egennyttiga ekonomiska oligarker. Det kombineras med en hisnande korruption och snabbt ökande ojämlikhet, på bekostnad av den stora majoriteten ryssar och ukrainare.<sup>9</sup>

Kapitalismen antar olika former vid olika tidpunkter och på olika platser. Den tsaristiska blandkapitalismen i Ryssland 1914 var till exempel inte samma sak som den moderna

<sup>7</sup> En användbar dokumentär som på ett dramatiskt sätt sammanställer allt detta är Nick Schifrin/Zach Fannin, [Inside Putin's Russia](#), PBS News Hour, 21 juli 2017. Om ryska ortodoxa kyrkan, se Andrei Soldatov och Irina Borogan, ”Putin's Useful Priests: The Russian Orthodox Church and the Kremlin's Hidden Influence Campaign in the West”, *Foreign Affairs*, september/oktober 2023. Om kosacker, se Jolanta Darczewska, [Putin's Cossacks: Folklore, Business or Politics?](#), *Point of View*, nr 68, Warszawa: Ośrodek Studiów Wschodnich im. Marka Karpija/Centre for Eastern Studies, december 2017. Det är väl värt att beakta flera av Putins framställningar angående Ukraina. För en kort, defensiv förklaring se Vladimir Putin, [Tal 24 februari](#), på marxistarkiv.se. För en mer utvecklad ”storrysk” förklaring, se Vladimir Putin, [Tal 21 februari](#), på marxistarkiv.se. Han ger en talande historisk översikt i [Om den historiska enheten mellan ryssar och ukrainare](#), från 12 juli 2021, på marxistarkiv.se.

<sup>8</sup> Ilja Budrajtskis/Hanna Perechoda, [Gör motstånd mot den ryska imperialismen](#), intervju på marxistarkiv.se.

<sup>9</sup> Korta videofilmer om vad som hände i Ryssland är bl a: [Russian Capitalism After Communism](#), *History*, 22 februari 2019; ”[The Modern Economy of Russia](#)”, *Economics Explained* (Australien), 15 december 2019; och Alexander Buzgalin (intervjuad av Paul Jay), [Putin and Navalny Both Represent Big Russian Capital](#), 21 februari 2021. Viktiga marxistiska analyser av Ryssland återfinns i: Simon Pirani, *Change in Putin's Russia: Power, Money and People*, London: Pluto Press, 2010 och Ruslan Dzarasov, [The Conundrum of Russian Capitalism: The Post-Soviet Economy in the World System](#), London: Pluto Press, 2013. För liknande analyser av Ukraina, se: Yuliya Yurchenko, *Ukraine and the Empire of Capital: From Marketisation to Armed Conflict*, London: Pluto Press, 2018 och Renfrey Clarke, [The Catastrophe of Ukrainian Capitalism: How Privatisation Dispossessed and Impoverished the Ukrainian People](#), Australien: Resistance Books, 2022. Övergången från Unionen av sovjetiska socialistiska republiker till Vladimir Putins regim skisseras i en mycket intressant rad intervjuer med marxister som upplevde det. Se Alexander Buzgalin (intervjuad av Paul Jay), ”Soviet Union and post-Soviet Russia”, *The Real News Network/The Analysis*, juli 2018:

1. [Growing Up in the USSR](#)
2. [Success and Mutation in the Soviet Union](#)
3. [Communism and Consumerism](#)
4. [Turning Power into Money](#)
5. [Collapse of Soviet Union](#)
6. [New Russia: Chaos and Plunder](#)
7. [Putin is Anointed](#)
8. [Is Putin's Rule a Dictatorship?](#)
9. [Putin Popular, Russian People Poor](#)
10. [Why Does the West Hate Putin?](#)
11. [Climate Crisis and Economics](#)
12. [Artificial Intelligence and Future of Socialism](#)

industrikapitalismen i USA under samma period. För den delen går det att hitta skillnader mellan den form som den postsovjetiska kapitalismen har tagit i Ryssland och Ukraina. Båda styrdes till en början av framträdande före detta kommunistiska partifunktionärer – Boris Jeltsin (Ryssland) och Leonid Kravtjuk (Ukraina) – som omfamnade kapitalismen och arbetade intimt med nya skikt av kapitalistiska oligarker. Under sin ojämlika och korrumpierade kapitalistiska övergång blev båda utmanade av halvt demokratiska parlament som hade upprättats i kölvattnet till kommunismens sammanbrott. Med stöd från armén körde Jeltsin över det ryska parlamentet, och angrep det till sist fysiskt och beordrade att det skulle upplösas. Han drev igenom en ny konstitution, som skapade en auktoritär verkställande del som gjorde det möjligt för honom att härska med hjälp av påbud. Den ukrainske historikern *Serhii Plokyh* konstaterar att Jeltsin rörde vägen för ”Rysslands väg till autokrati”. I Ukraina däremot ”tvingade Kravtjuk aldrig parlamentet att ge honom rätt att härska genom dekret”.<sup>10</sup>

Kravtjuk var den första presidenten i det självständiga Ukraina, men skuffades åt sidan i ett virrvarr av konkurrenter om makten. Det uppstod snart djupa politiska motsättningar om Ukraina skulle bli närmare allierat med Ryssland eller Västeuropa och USA. Under de stora massmobiliseringarna på Kyivs centrala torg (Majdan) 2014 – den så kallade ”Euromajdanrevolutionen” – förändrades Ukrainas politiskt ekonomiska inriktning slutgiltigt mot ”väst”. Men alla delar av den politiska eliten har engagerat sig i Ukrainas övergång till marknads ekonomi. Som analytikern Renfrey Clarke har noterat:

För Ukraina har kapitalismens återkomst varit en katastrof. Landets ekonomiska och politiska eliter har tagit alla chanser att berika sig själva, med hjälp av det privata ägandet och marknaden, och har skapat ett system som både är dysfunktionellt och på samma gång utomordentligt motståndskraftigt mot förändringar. Inte heller har fiaskot vänts om av ”Euromajdanrevolutionen”, vars femårsminne ukrainarna firade – med olika grader av entusiasm – i februari 2019.<sup>11</sup>

Även i Ryssland innebar Jeltsins regim en katastrof för det ryska folket. Men de auktoritära åtgärder han genomförde i början av 1990-talet gav politiska verktyg åt hans mer kapabla efterträdare, som tog över 2000. ”Putin och hans medarbetare lyfte den ryska staten ur 1990-talets kaos och centraliserade den”, konstaterar historikern Simon Pirani. ”De gick mot Jeltsin-tidens oligarker i hela den besuttna klassens intressen.”<sup>12</sup> Trots en delvis dold men ökande ojämlikhet, förbättrades därmed levnadsstandard för massor av ryssar. För att bevara systemets stabilitet fick Putins ideologiska och politiska linje en alltmer auktoritär inriktning.

Den ukrainska socialisten Yuliya Yurchenko delar en annan historia om den ukrainska kapitalismen. Hon åberopar att den ukrainska politiken domineras en ”auktoritär nyliberal kleptokrati”, och det hon beskriver verkar likna det som fanns i Jeltsins Ryssland innan Putin tog kontrollen. Hon konstaterar:

Kombinationen av illa föreskrivna marknadsreformer, och det kleptokratiska härskande blockets misskötsel och förskingring av lånemedel har lett till ett beroende av giftiga skulder, som har blivit ett verktyg för manipulering under den förnyade geopolitiska sammandrabbningen mellan Ryssland och USA/EU.<sup>13</sup>

Yurchenko hävdar att vi inte kan förstå vad som händer om vi inte sätter händelserna inom ramen för ”den moderna historiens mest motståndskraftiga imperium [som] inte har fallit efter de europeiska imperiernas bortdöende utan istället har blivit starkare – det (transnationaliserande) kapitalets imperium.” Hon tillägger: ”När imperier breder ut sig blir det blodspillan. Blod har spillts kontinuerligt i hela världen i namn av kampen för en fortsatt kapital-

<sup>10</sup> Serhii Plokyh, *Det rysk-ukrainska kriget: historiens återkomst*, Stockholm: Albert Bonniers förlag, 2023.

<sup>11</sup> Clarke, s 18.

<sup>12</sup> Pirani, s 62.

<sup>13</sup> Yurchenko, s 1.

ackumulation.”<sup>14</sup>

Detaljerna i och det särskilda med Rysslands invasion av Ukraina ligger utan för denna korta artikels ramar.<sup>15</sup> Precis som ”vem var angräparen” inte alls hade med saken att göra när Första världskriget exploderade 1914, så kan ”vilken sida ska vi stöda” vara en vilseledande fråga avseende kriget mellan Ryssland och Ukraina – *det vill säga om vi begränsar vår uppmärksamhet till regeringar som inte förtjänar något stöd från revolutionärer.*

Ukrainas president Volodymyr Zelenskyj är inte – lika lite som Putin – en av oss. Han står inte på vår sida, och står inte det arbetande folkets sida i Ukraina eller någon annanstans. Den bedömning som har gjort av aktivisten Vladislav Starodubtsev från Sociala rörelsen delas av många ukrainska socialister:

Redan före kriget har detta varit en av de mest populära regeringar som Ukraina har haft – vilket inte säger något gott om den – den var bara inte lika förfärlig som de tidigare. Zelenskyjs parti, Folkets tjänare, har blivit det mest progressiva partiet i parlamentet i sociala frågor som hbtq-rättigheter, att vara mot våld mot kvinnor, och så vidare. Men större delen av denna politik har de talat för med tanke på att integreras i Europa och inte för att partiet i sig själv är progressivt.

På det ekonomiska området är Zelenskyjs parti fullständigt nyliberalt. Det har en marknadsfundamentalistisk inriktning. Och kriget har givit det alla möjligheter att driva igenom varenda impopulär lagstiftning som det någonsin har drömt om. Kriget har givit dem fria händer att göra vad det vill. Det har till exempel antagit en fullständigt nyliberal lagstiftning för att avreglera arbetsförhållandena, vilket har försvagat kollektivavtalens och fackföreningarnas styrka. På grund av sin marknadsfundamentalistiska syn betraktar de fackföreningar och all sorts ekonomisk demokrati som skadlig för den ekonomiska utvecklingen, och ser ett behov av att krossa fackföreningarna.<sup>16</sup>

Sociala rörelsens ordförande Vitalij Dudin gör en intressant koppling: ”En hel del ukrainska arbetare ansluter sig till armén. Vi bör bevärma dem så att de kan återvända hem levande och göra det möjligt att fortsätta klasskriget mot giriga oligarker.” Natalija Levytska från gruvarbetarfacket och Ukrainas Fria fackföreningsorganisation förklarar: ”Före invasionen kämpade de ukrainska fackföreningarna för löneökningar och bättre arbetsförhållanden, och krävde att internationella arbetsnormer skulle tillämpas. Vi konfronterade flera försök att undergräva arbetarnas och fackföreningarnas rättigheter. Tack vare kampanjer, protestaktioner och förhandlingar med regeringen stoppade vi dessa angrepp.”<sup>17</sup>

Den ukrainska socialisten Hanna Perechoda knyter också motståndet mot den ryska invasionen till motståndet mot Zelenskyjregimens konservativa nyliberalism: ”Som ukrainska socialister kräver vi all militär, ekonomisk och diplomatisk hjälp vi behöver för att segra. Samtidigt organiserar vi mot vår regerings försök att avskaffa arbetslagstiftning och driva igenom nyliberala reformer.” Man riktar uppmärksamheten mot det som kommer efter kriget: ”Vi arbetar också för att säkerställa att återuppbyggnaden efter kriget tjänar arbetarnas och de förtryckta folkens intressen, inte företagens, oligarkernas och de internationella finansinstitu-

<sup>14</sup> Yurchenko, s xiii-xiv.

<sup>15</sup> En helgjuten redogörelse för kriget görs i Plokhys *Det rysk-ukrainska kriget* a.a. [s 135-292 i engelska upplagan], och bokens första hälft täcker den historiska bakgrunden och utvecklingen som leder fram till kriget. Plokhys vetenskapliga arbete präglas av en liberal inriktad nationalism som är djupt positivt inställd till Ukraina, där han föddes.

<sup>16</sup> Federico Fuentes, red., [Ukraine Resists! Left Voices on Putin's War, NATO the Future of Ukraine](#), Australien: Resistance Books, 2023, s 29. För en värdefull genomgång av den ukrainska vänstern, se Catherine Samary, [Ukrainas vänster under uppbyggnad på flera områden](#), översatt från *LINKS International Journal of Socialist Renewal*, 21 oktober 2022. Ytterligare information finns i Vladislav Starodubtsev, ”[Resistance and Solidarity. The Left Volunteer Movement in the Russo-Ukrainian War](#)”, *LINKS International Journal of Socialist Renewal*, 18 november 2022. För en avslöjande video om vänsterkämpar i det ukrainska motståndet, se Enguerran Carrier, ”[Ukraine: Revolutionaries at War](#),” augusti 2022.

<sup>17</sup> Fuentes, s 25, 36.



tionernas (som Internationella valutabankens och Världsbankens) intressen. Som en del av det kräver vi avskrivning av Ukrainas illegitima skuld.” Hon avslutar: ”Vanliga ukrainares behov måste stå i centrum för återuppbyggnaden, de som får allt från sjukhus till skolor att fungera och som kämpar vid fronten. Det befriade landet måste tillfredsställa den stora majoritetens krav på rättvisa, demokrati och jämlikhet.”<sup>18</sup>

Det finns fler frågor som måste övervägas. Fascister och nynazister fogar på ett brutalt sätt in sig i konflikten. Det är i själva verket ett internationellt fenomen. Öppna nynazister är också synliga, men (för närvarande) också relativt marginellt bland både ukrainare och ryssar. Men det går att hävda att det finns ett större auktoritärt och extremt nationalistiskt inflytande bland de stridande, bland anhängare och till och med bland en del regeringstjänstemän, ett inflytande som har likheter med fascistiska rörelser i det förflutna. Det är sannolikt att konflikten mellan Ryssland och Ukraina kommer att stärka fascistiska element i båda länderna. ”Båda sidor anklagar den andra sidan för att vara fascistisk, men jag tycker inte att någon av sidorna är fascistisk”, konstaterar den ryske dissidenten Boris Kagarlitskij. ”Med detta sagt finns yttersta högerens ideologi, och strömningar som är typiska för högerpopulism, och till och med fascism, i båda länderna.”<sup>19</sup>

Men det som är särskilt tydligt i Ryssland är en otroligt stark känsla och stolthet bland mycket breda skikt i befolkningen för Sovjetunionens roll i kampen och segern mot det nazistiska angreppet under Andra världskriget. I ett tal 2012 anmärkte Putin: ”Vi har en enorm moralisk rätt: att på ett grundläggande och varaktigt sätt försvara våra ställningar. Ty vårt land var det land som drabbades av större delen av nazisternas offensiv ... och det var vårt land som erbjöd frihet till folken i hela världen.” Det finns en intensiv känsla för de fruktansvärda offren (mer än 20 miljoner döda av en befolkning på 200 miljoner) under det Stora patriotiska kriget. Detta spelar en central roll i regeringens diskussioner om, och försök att samla folkligt stöd för, konflikten mellan Ryssland och Ukraina. Men liknelsen har inte blivit allmänt accepterad i Ryssland – och det har också funnits ett öppet motstånd mot kriget bland ett stort antal ryssar. Resultatet har blivit ett våldsamt förtryck från regeringen, som en del olik-tänkande ryssar hävdar själv har blivit en sorts fascism. Men dessutom har det också skett en avsevärd tillväxt av extrema högerorganisationer och strömningar i Ryssland, nära allierade med Putinregimen och dess krig i Ukraina.<sup>20</sup>

Även om Zelenskyjregimen i Ukraina inte utöver ett lika hårt förtryck mot krigsmotståndare som i Ryssland, så finns det ändå ett förtryck. Det innefattar Jurij Sjeljazjenko, verkställande sekreterare i Ukrainiska pacifiströrelsen. Hans organisation antog ett uttalande som sa:

Fred, inte krig, är normen för mänskligt liv. Krig är organiserat massmord. Vår heliga plikt är att vi inte ska döda.... När FN:s generalförsamling fördömde den ryska aggressionen mot Ukraina, så uppmanade den till en omedelbar fredlig lösning av konflikten mellan Ryssland och Ukraina, och

<sup>18</sup> [Gör motstånd mot den ryska imperialismen](#), intervju med Hanna Perechoda och Ilja Budrajtskis på marxistarkiv.se, s 2.

<sup>19</sup> [Folk kommer inte att kämpa för den här regimen](#), intervju med Boris Kagarlitskij, på marxistarkiv.se, s 5. Information om nazister i Ukraina finns i [Nazis in Ukraine](#), *Full Measure* med Sharyl Attkisson, 16 januari 2023; Josh Cohen, ”Ukraine’s Neo-Nazi Problem”, *Reuters*, 19 mars 2018; och [Yttersta högern i Ukraina](#), Intervju med Taras Bilous, på marxistarkiv.se.

<sup>20</sup> Citatet från Putin i Eltchaninoff, *Inside the Mind of Vladimir Putin*, s 15. Avslöjande i detta avseende är också [A Small Town Clings to Its Soviet Past](#), *DW* (Deutsche Welle) dokumentär, 2019. Angående antikrigsdissidenter i Ryssland se: [Putin’s War at Home](#), *PBS Frontline*, 1 november 2022; Boris Kagarlitskij (intervjuad av Paul Jay – video), [How Will the Ukraine War End?](#), *The Analysis*, 23 februari 2023; Paul Jay (intervjuad av Talia Baroncelli), [Russian Anti-War Activist - Boris Kagarlitsky Arrested](#), 31 juli 2023 [se även: [Svensk vänsterpress om arresteringen av Boris Kagarlitskij i juli 2023](#)]. Om tillväxten av extrema högerelement i Ryssland se: Sergej Suchankin, ["Russia for Russians!" Ultrationalism and xenophobia in Russia: from marginality to state promoted philosophy](#), *CIDOB Notes Internationals* 128, september 2015; Katharina Bluhm och Mihai Varga, [Russia’s Right-Wing Reaction to the War](#), *PONARS Eurasia*, 28 april 2022; Oleg Ignatov, [Russia’s Shifting Far-Right: The "War Party"](#), *The Interpreter*, 5 april 2023.

betonade att konfliktens parter måste respektera mänskliga rättigheter och internationell humanitär lagstiftning. Vi delar denna ståndpunkt.... Det är fel att ta parti för någon av de krigförande arméerna, vi måste ta parti för fred och rättvisa. Självförsvar kan och bör genomföras med icke våldsamma och obehäpnade metoder.

Detta uttalande ledde till att Sjeljazjenko sattes i husarrest mellan 15 augusti och 11 oktober 2023, på den absurda anklagelsen att ha ”rättfärdigat den ryska aggressionen”.<sup>21</sup>

## Ryska och ukrainska socialisters uppfattningar

Det finns ur ryska och ukrainska socialisters synvinkel fler frågor att begrunda, och en del att se över på nytt. En fråga handlar om hur kamrater tolkar konfliktens orsaker. En annan berör åsikter om den ryska invasionens effekter. En tredje rör frågan om Ukrainas självbestämmande och varifrån de ryska vapnen kommer. Jag kommer att ta upp den tredje frågan i detta dokumentets nästa (och sista) del. Här ska jag helt enkelt låta ryska och ukrainska kamrater själva tala.

När Perechoda analyserar konfliktens orsaker går hon tillbaka till Rysslands själva historiska ursprung. Hon citerar ett gammalt uttryck, ”Ryssland hade inget imperium, det var ett imperium”, för att peka på att Ryssland bestod av en rad erövrade områden (eller kolonier) som ”varken [var] geografiskt eller politiskt åtskilda från imperiets hjärta.” Det innebar att: ”Gränserna, både fysiska och symboliska, ... därför [gjordes] suddiga.” Ukraina betraktades till exempel som en integrerad och avgörande del av Ryssland. Samtidigt ”tryckte både tsarregimen och sovjetregimen, sedan Stalin tagit rodret, ner alla uttryck för separat politisk identitet i Ukraina.”<sup>22</sup> Detta övergick naturligtvis till tendenser att förtrycka det särskilda ukrainska språket och kulturen.

Perechoda fortsätter och hävdar att utvecklingen i ett oberoende Ukraina utgör ett destabiliserande hot mot Putinregimens kontroll över det ryska samhället. I så måtto som Ukraina är friare, mer demokratiskt och blomstrande än Ryssland, hotar det att ”väcka en del farliga tankar hos ryssarna själva, som är ... trötta på den diktatoriska regimen och den extrema ojämlikheten i Ryssland”.<sup>23</sup> Den ryske poeten Kirill Medvedev från Ryska socialistiska rörelsen håller med: ”2021 fick Putin [-regimen] de sämsta siffrorna den hade fått under hela hans tid vid makten.” Medvedev ser ”Putinregimens imperialistiska aggressionshandling mot Ukraina” som ett försök ”att stärka hans regim under upptakten till 2024 års presidentval för att bli omvald eller kunna utse en tillförlitlig efterträdare”.<sup>24</sup>

Det passar med hur Kagarlitskij diskuterar om konfliktens orsaker. Han pekar ut två skäl till kriget: ”det första är i grund och botten globalt och långsiktigt”, inklusive världskapitalismens ekonomiska kris – i synnerhet ”den stora recessionen 2007-2008” – som ”avslöjade den ryska ekonomins oerhörda svaghet”, och var till förfång för de flesta ryssars välbefinnande men gynnade de ryska oligarkerna. För det andra ”ser [folk] det och att den stora majoritetens materiella situation försämras dramatiskt, att realinkomsterna sjunker och priserna stiger, att de har problem att få anständiga jobb. Allt detta skapar ett oerhört missnöje.”<sup>25</sup>

En annan rysk socialist, Ilja Budrajtskis, betonar denna sida av kriget: regimens behov ”att

<sup>21</sup> War Resisters League International, [Ukraine: Release peace activist Yuri Sheliashenko and drop all charges against him](#), 17 augusti 2023; Marcy Winograd, [Ukrainian Pacifist Movement: An Interview with Yuri Sheliashenko](#), *Counterpunch*, 19 januari 2023; Ukrainian Pacifist Movement, [Peace Agenda for Ukraine and the World](#), 21 september 2022, *World Beyond War*.

<sup>22</sup> [Om ukrainsk identitet, språkfrågan och Donbas](#), intervju med Hanna Perechoda, på marxistarkiv.se, s 2.

<sup>23</sup> Ilja Budrajtskis och Hanna Perechoda (intervju med Nermeen Shaikh och Amy Goodman), [Ukrainian & Russian Activists on How Putin's War Emboldens "Authoritarian Forces" Around the World](#), *Democracy Now*, 7 september 2023. [Delar av intervjun finns i ”[Gör motstånd mot den ryska imperialismen](#)” – öa.]

<sup>24</sup> Fuentes, s 82.

<sup>25</sup> Boris Kagarlitskij, [Folk kommer inte att kämpa för den här regimen](#), på marxistarkiv.se, s 3.

stärka sin makt över sin egen befolkning”, och gör det ”till ett krig mot inte bara Ukraina, Det är den ryska regimens krig mot sitt eget samhälle”.<sup>26</sup> Budrajtskis vidareutvecklar:

Sedan krigets inledning har Putin krossat all opposition i Ryssland och tvingat den under jorden eller utomlands. Han har lyckats skapa en atmosfär av rädsla och lydnad. Men bara 20% av befolkningen ger entusiastiskt stöd till kriget, medan omkring 20% är mot det. De sistnämnda är förstas förtryckta. Större delen av resten av samhället är passiva och avpolitiserade och tolererar status quo. Men som Prigozjins kupp försök visade är Putins regim bräcklig. Varje allvarligt nederlag i kriget skulle kunna rubba hans styre och öppna utrymme för sociala förändringar i Ryssland.<sup>27</sup>

Ukrainska socialister beskriver livfullt de förödande effekterna av den ryska invasionen av deras land och deras folk. ”Den ukrainska fackföreningsrörelsen förenade omkring 6 miljoner arbetare”, konstaterar Levytska, ”men på grund av kriget har detta antal minskat, eftersom Ryssland har förstört företag och infrastruktur, vilket lett till att arbetsplatser har försvunnit.” Hon tillägger: ”Ryssland har också förstört bostadshus och sjukhus och infört ett terrorvälde i de ockuperade områdena, vilket har tvingat folk att fly och bli flyktingar.”<sup>28</sup>

Starodubtsev beskriver bittert förhållanden i områden som har ockuperats av Ryssland:

Situationen i de ockuperade regionerna är en ockupation – det är en fascistisk ockupation. Det innebär förtryck, massmord, att de politiska aktivisternas familjer hålls som gisslan, förtryck mot hbtq-gemenskapen. Det är en terrorstat där alla som bedriver politisk aktivitet förtrycks brutalt. Flera fackföreningar har krossats eller tvingats godta nya avtal som är mycket sämre än de ukrainska avtalen, och alla strejker är förbjudna. Massor av vanligt folk bara försvann: de gick hemifrån och återvände aldrig. De ryska styrkorna genomför också en hel del öppen plundring och våldtäkter. Förhållandena är väldigt svåra.

I de ockuperade territorierna har de ryska myndigheterna drivit igenom en radikal assimileringspolitik. De har i praktiken förbjudit användning av det ukrainska språket och tvingat igenom det ryska språket överallt, inklusive i skolor och offentlig administration. Från och med skolstarten 1 september [2022] kommer ukrainska inte längre att läras ut på någon skola i de ockuperade territorierna: ingen kommer att studera ukrainska, eller ukrainsk litteratur, inte ens i ämnet utländsk litteratur. Ryska myndigheter inbjuder personer från Ryssland, såsom lärare och politiska kommissarier, att komma till de ockuperade regionerna och ta över befattningar i utbildnings-systemet och den offentliga administrationen.<sup>29</sup>

”I och med Sovjetunionens fall fick Rysslands imperialistiska ambitioner nytt liv”, kommenterar Yurchenko. ”Vi kan se det i Putins tal, där han hänvisar till Ukraina som inte mycket mer än en rysk provins – en provins utan egen politisk subjektivitet, utan egen kultur, utan eget språk.” Kagarlitskij konstaterar: ”Den ryska propagandan säger hela tiden att Ukraina inte borde existera, att det ukrainska territoriet i själva verket är ett ryskt territorium som har erövrats av ukrainare. Den säger att Ryssland ska befria dessa territorier från den befolkning som bor där, att de inte är rätt befolkning för det territoriet.” Han tillägger: ”Alla möjliga rasistiska, fascistiska uttalanden görs på statliga kanaler. Det är en helt otrolig flod av aggressioner, främlingsfientlighet och hat.” En annan rysk socialist, Ilja Matvejev, kommenterar: ”Den ryska regeringen har aldrig visat att den är beredd att stoppa kriget. Det finns i själva verket tecken på att den fortfarande har kvar sitt maximalistiska mål att erövra hela Ukraina, inklusive Kiev. Jag ser inga bevis för att de har övergivit dessa mål. I den meningen

<sup>26</sup> Ilja Budrajtskis och Hanna Perechoda (intervju med Nermeen Shaikh och Amy Goodman).

<sup>27</sup> [Gör motstånd mot den ryska imperialismen](#), s 2. En som var inblandad i kupp försöket var Jevgenij Prigozjin, ledare för den så kallade Wagnergruppen, ett ryskt statsfinansierat privat militärföretag som bildades 2014, och skickade mer än 20 000 soldater till den rysk-ukrainska konflikten. Se Wikipedia-posten [Yevgeny Prigozhin](#). För en rysk socialists syn på Prigozjins kupp försök, se Ilja Matvejev (intervjuad av Federico Fuentes) [Prigozjins kupp försök har visat på Putins sårbarhet](#), på marxistarkiv.se.

<sup>28</sup> Fuentes, s 36.

<sup>29</sup> Fuentes, 27-28.

skulle ett eldupphör bara spela ryssarna i händerna och förlänga kriget.”<sup>30</sup>

Det verkar finnas en allmän enighet bland ukrainska och ryska socialister att Ukrainas själva överlevnad står på spel. ”Rysslands invasion har skapat ett allvarligt hot mot Ukrainas existens som självständig stat”, enligt Dudin. ”Vi kan utan tvivel säga att det nuvarande kriget är det mest förödande krig som vi har upplevt [i Ukraina] sedan Andra världskriget... Putins regering har gott om resurser, men det ukrainska folket är villigt och berett att göra motstånd.” Denna kamp för överlevnad är givetvis förknippad med frågan om beväpning. ”En framtida demilitarisering är beroende av att den ryska krigsapparaten stoppas nu”, menar Dudin. ”Frågor om säkerhet borde vara av starkt intresse. En demilitarisering som bortser från folkets säkerhet, dess rätt att försvara sig, och rättfärdigar att det sätts upp hinder för motståndet mot imperialistiska aggressioner är moraliskt felaktig.”<sup>31</sup>

Perechoda understryker att det ”för Ukraina är ett självförsvarskrig. Och jag tror att det är mycket viktigt att skilja mellan, du vet, användning av våld i aggressivt syfte och att använda våld med målet att skydda sin egen existens.” Det betyder att ”frågan om vapen är avgörande för oss eftersom det är en fråga om vår överlevnad som samhälle och för vår politiska, ekonomiska suveränitet”. Medvedev hävdar att Putinregimens fördömande av Ukraina för att de får vapen från USA och Västeuropa är diskutabelt eftersom ”Ryssland också har köpt vapen från väst i årtal”. Mer än detta, anmärker han, ”har Ukraina, i egenskap av ett land som är utsatt för invasion, all rätt att få militär hjälp från vem som helst – precis som kurderna och som Vietnam på 1960- och 1970-talen.”<sup>32</sup>

## Lärdomar från historien om självbestämmande

Inte alla marxistiskt inriktade socialister är benägna att acceptera Putins analys.<sup>33</sup> Inte heller omfattas den analys av den rysk-ukrainska konflikten som presenteras här av alla som ser sig som revolutionära marxister. I själva verket har det i denna fråga ägnats avsevärd tid, plats och energi åt häftiga fördömanden och motfördömanden. En stor del av dessa diskussioner förefaller mig ofruktbara. Min förhoppning är att vi i denna fråga med hjälp av en öppen-hjärtig och kamratlig diskussion kan gå framåt på ett sätt som hjälper till att ena istället för splittra vår rörelse.

Det förhållningssätt jag för fram här är inte något nytt. Det grundar sig på den linje som Lenin skisserade i arbeten som *Om nationernas självbestämmanderätt* (1914) och ”Det revolutionära proletariats socialistiska revolution och nationernas självbestämmanderätt” (1915). När Första världskriget bröt ut hävdade en del utmärkta revolutionärer – inklusive Luxemburg och en del kamrater i bolsjevikpartiet – att all sorts nationalism är oförenlig med arbetarklassens internationalism. Lenin ifrågasatte starkt denna slutsats. Han hävdade att det fanns olika sorters nationalism, där vissa var värda att stöda, andra att fördömas. Man måste skilja mellan de imperialistiska ländernas nationalism (som man skulle göra motstånd mot) och nationalismen i länder som förtrycktes av imperialismen (som skulle stödas). Som han uttrycker det i *Socialismen och kriget* (1915), måste revolutionärer ”ovillkorligen kräva, att de socialdemokratiska partierna i de förtryckande länderna (särskilt de så kallade stormakterna) erkänner

<sup>30</sup> Fuentes, s 12; Kagarlitskij, [Folk kommer inte att kämpa för den här regimen](#), s 2; Matvejev, [Putins krig mot Ukraina handlar inte om säkerhet utan imperialistiska intressen](#), på marxistarkiv.se, s 5.

<sup>31</sup> [En framtida demilitarisering är beroende av att den ryska krigsapparaten stoppas nu](#), på marxistarkiv.se, s 1, 4.

<sup>32</sup> Budrajtskis och Perechoda (intervju i *Democracy Now*); Fuentes, s 84, 83.

<sup>33</sup> Ett särskilt sorgligt exempel rör Roy och Zjores Medvedev, enastående oliktankande marxister från sovjetperioden, som tillät sig att bli förvirrade och förförda av Putinregimen, och omfamnade den tillsammans med en av sina tidigare motståndare inom dissidentrörelsen, den antimarxistiske konservative Aleksandr Solzjenitsyn. Se Barbara Martin, *Roy and Zhores Medvedev, Loyal Dissent in the Soviet Union*, Boston: Academic Studies Press, 2023, s 208-19, och Robin Ashenden, [Would Solzhenitsyn Have Supported Putin's War?](#), *The Spectator*, 27 november 2022.

och förfäktar de förtryckta nationernas självbestämmanderätt”.<sup>34</sup>

Efter störtande av tsaren i början av 1917 kritiserade Lenin skarpt de ryska moderata politikererna i den provisoriska regeringen för att de inte erkände Ukrainas rätt till självbestämmande. ”Om Rysslands revolutionära demokrater vill vara verkligt revolutionära och verkligt demokratiska”, hävdade Lenin envist, ”måste de bryta med detta förflutna, Rysslands arbetare och bönder måste återerövra de ukrainska arbetarnas och bönderna broderliga förtroende. Det går inte att genomföra utan att fullständigt erkänna Ukrainas rättigheter, inklusive rätten att fritt utträda.” Han kommenterade föraktfullt att ukrainarna inte kunde påtvingas Rysslands ”vänskap”, utan att den bara kunde erövas genom att behandla ukrainarna som jämlikar och erkänna deras rätt att avskilja sig om de så valde.<sup>35</sup>

När den provisoriska regeringen avsattes av 1917 års oktoberrevolution slog den socialistiska regering som Lenin nu ledde mer än en gång fast ”att rätten till självbestämmande tillhör alla nationer som har förtryckts av tsarismen och den storryska borgarklassen, upp till och inklusive rätten för dessa nationer att utträda ur Ryssland”. Utifrån detta förkunnade bolsjevikregimen att ”[vi] ... erkänner Ukrainiska folkrepubliken och dess rätt att avskilja sig från Ryssland eller ingå ett avtal med den Ryska republiken om förbundsstatliga eller liknande relationer mellan dem”. Lenin krävde att man ”omedelbart, ovillkorligt och utan förbehåll [erkänner] allt som rör det ukrainska folkets nationella rättigheter och nationella oberoende”.<sup>36</sup>

Seriösa historiker har sparat svårigheterna i det som hände sedan. Trots Lenins ståndpunkt om ukrainskt självbestämmande, kommenterar Perechoda, ”överbäddades de lokala bolsjevikerna av händelser som de var dåligt förberedda för”. I virvlarna från det ryska inbördeskriget (där Ukraina var ett centralt slagfält) tog bolsjevikfientliga nationalisterna kontroll över självständighetsrörelsen. Under kampen för sina liv misslyckades bolsjevikerna på platsen mer än en gång svårt vad gäller frågan om självbestämmande, och körde över de formella bolsjevikiska löften och drev många ukrainare till öppen konflikt med den nya revolutionära regimen. Det gynnade general Anton Denikins kontrarevolutionära arméer avsevärt.<sup>37</sup>

Under hela 1919 kämpade Röda armén för att vända på den allt värre situationen. Mot slutet av detta år utfärdade Leo Trotskij ett tillkännagivande till sina trupper, och betonade på nytt Lenins tidigare ståndpunkt:

*Ukraina är de ukrainska arbetarnas och arbetande böndernas land. Bara de har rätt att härska i Ukraina, regera över det och bygga ett nytt liv i det.... Håll detta bestämt i minnet: er uppgift är inte att erövra Ukraina utan att befria det. När Denikins trupper en gång för alla har krossats, kommer det befriade Ukrainas arbetande folk själva att avgöra under vilka villkor de ska leva med Sovjetryssland. Vi är alla säkra på, och vi vet, att det arbetande folket i Ukraina kommer att uttala sig för en nära broderlig allians med oss.... Länge leve det fria och självständiga Sovjetukraina!*<sup>38</sup>

Bolsjevikerna (som nu hade bytt namn till kommunister) gick över till denna inriktning. Lenin skrev en resolution som sa: ”Med tanke på att den ryska tsarismen och de utsugande klasserna i århundraden har undertryckt den ukrainska kulturen ... gör RKP:s CK det till en skyldighet för alla partimedlemmar att med alla medel hjälpa till att undanröja alla hinder som står i

<sup>34</sup> Lenin, [Om nationernas självbestämmanderätt](#), på marxistarkiv.se; [The Revolutionary Proletariat and the Right of Nations to Self-Determination](#), på marxists.org; [Socialismen och kriget](#), på marxistarkiv.se, s 11.

<sup>35</sup> Lenin, [Ukraina](#), på marxistarkiv.se.

<sup>36</sup> Lenin, [Manifest till det ukrainska folket](#) (3 december 1917), på marxistarkiv.se, s 1.

<sup>37</sup> Perechoda, [När bolsjevikerna bildade en sovjetrepublik i Donbass](#), på marxistarkiv.se, s 2; Zbigniew Marcin Kowalewski, [För ett självständigt Sovjet-Ukraina](#) (skriven 1989, återpublicerad i *Historical Materialism*, 12 mars 2022); Doug Tribou intervjuar Ronald G. Suny, [From Lenin to Putin: Key turning points in Russian-Ukrainian history 1922-2022](#), NPR Morning Edition, Michigan Public Radio, 4 mars 2022; Plokhly, s 15-18 [Enligt Plokhly gjorde general Denikins memoarer ”starkt intryck på Vladimir Putin”. ]

<sup>38</sup> Trotskij, [Order nr 174](#), på marxistarkiv.se.

vägen för en fri utveckling av det ukrainska språket och kulturen”. Historikern Ronald Suny observerar: ”I slutet av inbördeskriget var Ukraina mer eller mindre införlivat i Sovjetunionen. I det tidiga Sovjetunionens konstitution fick Ukraina och unionens övriga republiken rätt att utträda utan några förhandsvillkor”.<sup>39</sup>

”Mot slutet av inbördeskriget var Ukraina ett ödelagt land”, konstaterar historikern Mario Kessler. ”1921 och 1922 präglades av en katastrofal svält.” Men den leninistiska politiken fortsatte även när man hade tagit sig ur förhållandena inbördeskrig och svält. ”Situationen började förbättras efter bildandet av Unionen av sovjetiska socialistiska republiker, till vilken Ukraina anslöt sig som grundare i slutet av 1922. Nya ekonomiska politiken (NEP) underlättade en ekonomisk återhämtning, det ukrainska språket och kulturen gynnades, och efter avskaffandet av den antisemitiska lagstiftningen upplevde den judiska intellektuella kulturen ett aldrig tidigare skådat uppsving.”<sup>40</sup>

Men allt detta förändrades sedan Josef Stalins fraktion i det ryska kommunistpartiet hade segrat på 1920-talet. I en brutal omsvängning av bolsjevikernas politik gick Stalins politik mot ”nationalistiska avvikelser” och medförde nya fasor. I Ukraina ”ledde tvångskollektiviseringarna av jordbruket till svält och brutala polisförföljelser”, berättar Kessler, ”inklusive svält i hela territorier, och Holodomor (det ukrainska ordet för ’att döda med svält’) kostade minst 4 miljoner människor livet”.<sup>41</sup>

Från sin landsflykt protesterade Trotskij mot Stalins politik. Den sovjetiska byråkratiska diktaturen, kommenterade han, ”kvävde och plundrade även Storrysslands folk. Men i Ukraina komplicerades saker och ting ännu mer av att de nationella förhoppningarna krossades. Ingenstans antog begränsningarna, utrensningarna, förtrycket och överhuvudtaget alla sorters byråkratiska ligistfasoner en så dödlig omfattning som i Ukraina, under kampen mot de ukrainska massornas mäktiga, djupt rotade längtan efter mer frihet och självständighet.”<sup>42</sup>

Mycket har givetvis förändrats under det senaste seklet, men det som hände igår kan fortfarande lära oss något idag. Folk som idag har motsatta linjer kommer att skaffa sig olika lärdomar från historien. Putins ståndpunkt är att Lenins och bolsjevikernas (inklusive Trotskij) politik kraftigt undergrävde Rysslands nationella intressen, medan Stalins politik utgjorde en viktig korrigerande. Men de som har förbundit sig till verklig demokrati och revolutionär socialism har mer att lära från Lenin och hans kamrater.<sup>43</sup>

## Varifrån vapnen kommer

Om man på allvar erkänner en förtryckt nations rätt till självbestämmande, och därmed att göra motstånd mot en förtrycknation, då måste man medge att den förtryckta nationen har rätt att skaffa sig vapen i detta syfte. Men ett viktigt argument från de som är mot ett ukrainskt väpnat motstånd mot den ryska invasionen är att de vapen som behövs för detta motstånd tillhandahålls av de imperialistiska västmakterna, speciellt USA. För vissa innebär detta att ukrainarna lyder order från USA-imperialismen, som betraktas som det största hotet mot fred och frihet på vår planet. Med logiken att ”vår fiendes fiende är vår vän” drar en del slutsatsen att Putinregimen bör stödas av alla progressiva som är för fred och frihet. Det finns andra som

<sup>39</sup> Lenin, [Om sovjetmakten i Ukraina](#), på marxistarkiv.se, s 1; Suny, i intervjun med Tribou.

<sup>40</sup> Mario Kessler, [The Forgotten History of Ukrainian Independence](#), Rosa Luxemburg Stiftung, 21 mars 2022.

<sup>41</sup> Kessler; Plochy, s 18-19 [engelska upplagan]. Se även Vadim Rogovin, [Återupprättandet av imperietanken i Stalins Sovjetunionen](#), på marxistarkiv.se.

<sup>42</sup> Kowalewski; Trotskij, [Frågan om Ukraina](#), på marxistarkiv.se, s 2.

<sup>43</sup> För en användbar och mer genomarbetad diskussion om vissa av de frågor som vi behandlar här, se Jerry Harris, [Marxismen och Ukrainas kamp för oberoende och självbestämmande](#); Grusha Gilava, [Var det Lenin som skapade Ukraina?](#); och Bill Fletcher Jr, Bill Gallegos & Jamala Rogers, [Ukraina, självbestämmande och den nationella frågan](#), samtliga på marxistarkiv.se.

inte anser detta, men som ändå är mot att västimperialismen ska beväpna det ukrainska motståndet.

Antiimperialister har inte alltid kritiserat att ta emot vapen från imperialistiska västländer. Under det spanska inbördeskriget 1936-1939, utsattes den nybildade spanska republiken för ett militärt angrepp av en högerkoalition som stöddes (och till stor del beväpnades) av det fascistiska Italien och Nazityskland. Republiken försvarades av en koalition av liberaler, socialister, kommunister (av både stalinistisk och antistalinistisk övertygelse) och anarkister – en koalition som var dåligt beväpnad. De så kallade ”västdemokratierna”, som bestod av imperialistländer inklusive USA, Storbritannien och Frankrike, införde ett vapenembargo mot Spanien. Eftersom det skulle ge högerkrafterna och fascisterna (som fick massor av vapen från Tyskland och Italien) en avsevärd fördel, fördömdes embargot kraftfullt av vänsteraktivister i hela världen. Det förekom utbredd agitation för att (de imperialistiska) västdemokratierna skulle hjälpa den spanska republiken.<sup>44</sup> Under samma period invaderade det kejsarliga Japans militära styrkor den kinesiska republiken, som leddes av Chiang Kai-sheks nationalistiska diktatur. I slutet av 1930-talet tvingades Chiang Kai-shek bilda en enhetsfront med de kinesiska kommunisterna för att gå mot det japanska angreppet. Även här fördes kampanjer (även av vänsteraktivister) för att säkerställa militär hjälp från det kejsarliga Japans imperialistiska rivaler i väst.<sup>45</sup>

Det är väl värt att kort dröja vid det kinesiska exemplet, eftersom Chiang Kai-sheks regim förvisso inte hade de progressivt demokratiska egenskaper som många såg i den spanska republiken. ”Vi behöver inte ha några illusioner om Chiang Kai-shek”, gjorde Trotskij gällande vid den tiden. ”Chiang Kai-shek är de kinesiska arbetarnas och böndernas bödel”, medgav Trotskij. ”Men idag tvingas han, mot sin egen vilja, att kämpa mot Japan för att bevara det som finns kvar av Kinas självständighet. Imorgon kan han mycket väl åter bli en förrädare.... Men idag kämpar han.” Trotskij betonade det som han såg som den avgörande punkten: ”Om Japan är ett imperialistiskt land och Kina är ett offer för denna imperialism, då stöder vi Kina. Den japanska patriotismen är en avskyvärd mask för att dölja ett världsomfattande rövartåg. Den kinesiska patriotismen är legitim och progressiv.”<sup>46</sup> Det visade sig givetvis att de amerikanska beslutsfattare som till sist försåg Chiang Kai-shek med vapen manövrerade för att gynna USA:s imperialistiska intressen i Kina. Men det varken eliminerar giltigheten i Trotskij's poäng eller förhindrade den kinesiska revolutionens senare framryckning.

Det går att hitta oräkneliga exempel på revolutionärer, frihetskämpar och motståndsledare mot imperialismen som skaffar sig vapen med alla nödvändiga medel, till och med från källor som representerar motsatsen till det man kämpar för. Ett av de mest enastående exemplen går att hitta i den amerikanska revolutionen 1775-1783, då pengar, vapen och direkt militärt stöd från franska monarkin hjälpte de antikoloniala revolutionärerna i Nordamerika att befria sig från den brittiska monarkin.<sup>47</sup> En del hävdar att imperialistmakter som tillhandahåller sådan hjälp bara är intresserade av att gynna sina egna imperialistiska intressen, och alltid försöker

<sup>44</sup> Bland tillförlitliga redogörelser för spanska inbördeskriget finns Pierre Broué och Émile Témime, *The Revolution and the Civil War in Spain 1934-1939*, Chicago: Haymarket Books, 2008 [Broués bidrag finns på Marxists Internet Archive: [The Revolution and the Civil War in Spain \(Part 1\)](#)]. Vapenembargots förödande effekt på den spanska republiken finns dokumenterad i Gerald Howson, *Arms for Spain: The Untold Story of the Spanish Civil War*, New York: St. Martin's Press, 1999. [ En utmärkt bok om spanska inbördeskriget är Burnett Bollotens [Spanska inbördeskriget: Revolution och kontrarevolution](#) – se även Broués [Den spanska revolutionen \(1931-1939\)](#) ]

<sup>45</sup> Se Rana Mitters bok med det passande namnet *Forgotten Ally: China's World War II 1937-1945*, New York: Houghton Mifflin Harcourt, 2013. Se även ([Dossier](#)) [The US SWP and the Second Sino-Japanese War \(1937-1945\) — On US intervention and material aid to China](#), *LINKS International Journal of Socialist Renewal*, 28 januari 2022 [och Felix Morrrows artikel ”Arms for the Spanish Workers” i [Socialist Appeal december 1936](#)].

<sup>46</sup> Trotskij, [Om det kinesisk-japanska kriget](#), på marxistarkiv.se, s 2.

<sup>47</sup> Paul Le Blanc, [Was George Washington a French Agent?](#), *Socialist Worker*, 27 juni 2017.

manipulera situationen till sin egen fördel. Absolut – det är vad imperialister alltid gör.

Det är också sant (exempelvis i fallet med den amerikanska revolutionen) att revolutionärer också försöker manipulera situationen (inklusive den hjälp man fått) till fördel för sin egen revolutionära sak. Det hade varit ett misstag av de amerikanska revolutionärerna att i utbyte mot den franska hjälpen ha brutit mot de revolutionära principerna genom att förena sig med det franska imperiet – precis som det idag vore ett misstag att förena sig med NATO. Men det är inte ett misstag av frihetskämpar att under en kamp på liv och död acceptera vapen, 1778 från den franska monarkin eller 2023 från länder som tillhör NATO. Och det är helt orimligt att neka stöd på grund av att revolutionärerna inte bara får vapen från änglar. Om revolutionärernas och frihetskämparnas sak är rättvis, så kommer de att vara benägna att kämpa för seger med alla medel som behövs.

## Lästips

[Vart går Ryssland? Olycksbådande ideologiska tendenser](#)

Chris Slee: [Ryssland, Nato och inom-imperialistisk rivalitet](#)

*John Mearsheimer och den "realistiska skolan":*

Benny Andersson: [Stormakternas favoritteori är inget för vänstern](#) (mars 2023)

Taras Bilous: [Hur en politik med inflytelsesfärer stärker reaktionen](#) (augusti 2022)

Erik Melander: [Hur uppnå fred av hög kvalitet?](#) (april 2023)

*Vänstern och Ukraina:*

Achain Vanaik: [Vänsterns splittring i Ukraina-frågan](#) (december 2022)

Chris Maisano: [Vad säger den europeiska vänstern om Ukrainakriget?](#) (maj 2023)

Catherine Samary: [Mot Rysslands angreppskrig, och om behovet av en vänster utan koloniala skygglappar](#) (jan. 2023)

Murray Smith: [Rysslands krig i Ukraina och den europeiska vänstern](#) (juli 2023)

Nordisk grön vänster: [Solidaritet med Ukraina](#) (juli 2023)